

QUINZENARI CATALANISTA

Redacció y Administració:

Associació Popular Catalanista ● Escudellers Blanchs, 8, 1.er

ANY III.

BARCELONA 29 DE JULIOL DE 1905.

Núm. 60

El sentiment catalanista

Diu en Maragall en un article capsat ab el mateix títol y publicat en la revista *La Lectura* de Madrid, que en el fons el catalanisme es una qüestió de sentiment quina característica es a la vegada un amor y un desamor: un amor a Catalunya que es desamor a Castella (en el sentit d'Espanya castellana). Lluny estich de creure que es redueixi la qüestió catalana a una qüestió de sentiment perquè sos fonaments científics son ben clars y definits, pero no 's pot negar que pera la major part dels catalanistas, el sentiment es el que determina sa manera de pensar en las qüestions polítiques. Aquest sentiment està verdaderament desdoblant del modo que indica en Maragall encara que de la teoria del catalanisme es desprén que deuria resoldres tant sols en un intens, en un vivíssim amor a Catalunya. Mes l'ordre de coses establert ens obliga a estar constantment en relacions ab el poble castellà; entre aquest y nosaltres hi ha una incompatibilitat de caràcter manifesta que instantivament tots els catalans no fem y que igualment ells deuen experimentar respecte a nosaltres. ¡Cuántas vegadas he sentit dir a gent que no han sigut may catalanistas ni saben lo que aixó vol dir al queixarse d'algu ab qui s'han molestat per alguna cosa ¡Ja no tindria de ser castellà!

Aquesta incompatibilitat de caràcter es la que produheix el desamor de que parla en Maragall; desamor instintiu que sols s'evita per la reflexió al considerar las sevas causas, al veure que no es culpa de uns ni d'altres sino de las circunstancias que ens ha fet anar junts sent tant diferents en nostra manera d'ésser.

Ni ha qui com a conseqüència d'aquell desamor no vol sentir a parlar de castellans y 'ls considera com una mala gent, indignes de tenirhi relació de cap mena. Es aixó un criteri equivocac y ridícul que convé ferlo desaparèixer; en la propaganda de las ideas catalanistas s'ha de fer ressaltar la diferencia entre 'l caràcter castellà y català com un de tans signes de la existencia de la nacionalitat catalana diferent de la castellana, es deu fer ressaltar la ineptitud del decrepit Estat Espanyol que per sa composició, per la atmósfera que 's respira en son sistema, tot ho malbarata y ho corromp, mes no 's té de partir del principi de que castellà es sinónimo de mal home.

Com tampoch dir català vol dir bon home, intelligent, honrat y ab las demás bonas qualitats que en una persona s'hi poden recoïnexer. He dit avans que 'l sentiment catalanista deuria resoldres sols en un amor a Catalunya y aquest amor a molts els porta al patriotisme, a lo que 'ls francesos, que pateixen molt d'aquest mal, en diuen *chauvinisme*; aixó es lo que fa trobar a aquells inmillorable tot lo català y en conseqüència des-

preciable lo de las altres terras; son els que tenen una discussió de duas horas per sostenir que Barcelona te molts mes habitants que Madrid, que no tenen cap dubte de que a Catalunya 's troban els millors músichs, els millors pintors, els mes eminents literats, que no toleran que 's pensi tant sols que 'l caràcter català pugui tenir el mes petit defecte...

Hi ha un altre grup que ab tot y ferse càrrech complert d'aquestos, creu que per amor a Catalunya es deuen tenir callats y procurar tirarhi terra a sobre. Poden citar e interpretar a son favor aquell hermos proverbí alarb: «Quan cau una taca sobre la rica catifa de Estambul, el savi la amaga ab la capa, l'ignorant ja senyala ab el dit.»

Molt be que quant se parli als estrangers es procuri fer ressaltar nostras bonas qualitats y es procuri tirar caritativament la capa sobre las tacs que hi hagin pogut caure; pero si 's tractés de restaurar y conservar la catifa d'Estambul, no de presentarla als ulls dels extrany, bon goig que hi hauria d'anar senyalant ab el dit las tacs y els defectes que presents per treurelas y corretjirlos.

Si estessim per comparacions podríam dir també que els que no volen parlar dels nostres defectes per por de que els forasters se n'enterin son comparables a n'aquellas donas que perque els vehins no s'enteressin de la porqueria que poguessin tenir a casa seva no netejessin y no procuressin treurelas a fora.

Confiam en que hi ha en el caràcter català una infinitat de qualitats inmillorables no duptem pas en senyalar clarament els seus defectes; coneixent bé 'l mal es pot trobar el seu remey mes facilment; y es aquest nostre sentiment catalanista, el nostre amor a Catalunya, a qui volem que, lliure y resplandent, poguém ciarla com a model de pobles, sense que per aixó degué tirar la capa per amagar la mes lleugera taca.

J. SANS Y OLIVERAS.

No tenen cura

cada cambi de ministeri, a cada crisis parcial, s'observa, en la marxa del estat espanyol, un fenómeno, que per lo que 's repeteix es ja endemich: la mala administració, el desgavell incurable, las immoralitats més grossas, en la administració pública. Y no es que aquest fet no tingui lloch sempre, sino que en las crisis es quan se fa més patent, quan s'exhibeix ab més repugnancia.

Y aquest mal es tant crònic, es tant tradicional, está tant en la idiosincracia de la gent que 'ns gover-

na, tothom está tant convensut de sa incurabilitat, que si algu, poch coneixedor, té esperansas de posarhi mida, tothom se li clava a riure. El que s'ha entretingut llegint l'istoria d'Espanya en trova exemples a cada pas.

L'un día ab l'escusa de la unitat religiosa s'expol-san els juheus privantse aixís de inteligents aussiliars; un altre 's fa lo mateix ab els moros que restavan pacíficament després de la reconquesta, prenent ab aquesta mida estúpida, casi els únichs brassos que 's dedicavan a la agricultura. Se malversá en guerras interminables l'or de las Américas y fins un dels reys de la famosa época del poder espanyol se veu en la necessitat de fer saquejar alguns pobles pera poguer menjar.

Aquesta administració desastrosa porta en els temps moderns la sublevació de Cuba y Filipinas, ab la *apoteosis* de Cavite y Santiago.

En Silvela, que 's va separar d'en Cánovas per qüestions de moralitat, sembla tingué l'intent d'ordenarla una mica, mes no li quedá més remey que separarse de la política, reconeixent d'una manera noble son fracás, degut més al medi corcat que l'enrotllava que a un mament de condicions d'aquell polítich.

Igualment li ha passat an en Maura.

Han de reconèixer que no hi ha remey. El mal es tant gros, tant fondo, tant extés, tant ficat a la massa de la sang de governants y governats, que no hi ha manera de curarlo.

En el ministeri Montero Ríos hi pren part un home que sembla dels mes serios: l'Urzáiz. Demana comptes an en Romanones de la inversió d'uns quants milions, y l'Urzáiz cau, perque perjudicava ab sa energia, interressos d'una potenta societat bancaria, perque dificultava an el segon d'en Moret la conquesta d'Andalusia, pera las próximas elecciones, ja que, segons sembla, el fi d'en Romanones no es pas el d'aliviar la miseria d'aquella regió, sino, de banquet en banquet, treballarse el país a favor d'ell.

Cau l'Urzáiz, com caigué en la época de la decadencia romana un governador que fou assassinat per haver administrat be y com capigué igual sort a un funcionari rus que de bona fe intentá moralisar la administració pública. Al cap de dos dias d'haver denunciat un robo se 'l trobava al mitj del carrer cosit a punyaladas.

Donchs ja que no hi ha remey, apartémnos en, pera que no 'ns acabi de contaminar d'aquesta política, puig que aquesta plaga massa que s'ha extés per Catalunya, lligantia de brassos y dificultantli assolir sas aspiracions.

No cal pas apuntalar un edifici tant ruïnós, y encara que de moment ne surtin perjudicats, es preferible deixar-lo ensorrar que no aguantarlo ab arreglos.

A. SAYÓS

ENGRUNAS

FA temps que tenim presa la mida a n'els *intelectuals de Jovenut* y, per lo mateix, sabíam que eran incapassos de sostenir una discussió rahonada.

A l'invitació qu'els feyam en nostre últim número contestan que no volen pendres aquesta molestia perquè no som dignes d'ella tota, vegada que no acudirem als Concells generals de la Unió Catalanista pera defensar nostre criteri.

Això és lo que diu en concret *Jovenut* en un escrit esquitxat tot ell per un seguit de insults que demostren per un cantó l'escassetat d'arguments y per l'altre el seu grau d'educació.

Com que quan nosaltres els invitem a discutir hu fem, no pera convèncer á n'ells, si no pera que 'l públich pugui jutjar a uns y altres, y com que no volem deixar passar cap excusa, per tonta que sigui, a fi de que no sembli argument en contra nostra, els explicarem el perquè no assistiam als Concells generals de la Unió Catalanista.

A n'els Concells generals hauríam acudit pera fer valguer nostres drets y pera sustentar ben alt (com ho fem desde aquestas planas) nostre criteri, quan la Unió fos una entitat que sapigués respectar a tots els que, per motius de sobres fonamentats, tenim en qüestions de procediments idees particulars.

A n'el Concell general varem acudir quan se permetian y respectavan tots els criteris, criteri que 'ls de *Jovenut*, en mes de una ocasió havían sostingut, mes d'ensa que la Unió Catalanista privá dintre seu el nostre modo de pensar, d'ensá que 'ls radicals de conveniència se feren partidaris d'anar a las eleccions amb els mateixos a qui cent cops havían declarat enemics del catalanisme y ens obligaren a nosaltres a pensar com ells, d'ensá d'això, no hi acudirem perquè tácitamente ens consideràrem fora de la Unió Catalanista.

¿Qui vol que hi vagi a n'els Concells generals després d'haver prés l'acort tiránich y ridicol de privar a n'els adherits de pensar y exposar els inconvenients y y perills que porta la llyta electoral? ¿Qui vol que s'hi sotmeti a la capritxosa voluntat d'un Concell general format per una dotzena d'inconscients que acaparan las representacions de las entitats de fora Barcelona y com un remat de xays votan l'aberració mes gran per que interessa a quatre tocats de la mania d'ésser diputats? ¿Y vostés volen sentir plassa d'avensats y de lliberals y altres coses que anomenan molt y practican poch?

Si els llegeixen en sos articles polítics, socials y filosòfics son ells els amplex de criteri que no volen motllos vells, que trencan lligams enervadors y no acceptan dels partits las disciplinas; partidaris de las idees noves, avensats mes que tothom volen un moviment nacionalista ample pera que tots hi tingan cabuda; tot lo que sigui encuadraments ho combaten, tot lo que sigui avens y llibertat ho defensen entusiastament desde sas planas... y, ¡ridicols! no comprenen dins de la Unió als qui—tal com ells feyan quan els convenia—senyalan, al parlar de procediments, perills pera la causa catalana.

¿Ho sabeu ara perquè no hi acudirem a n'els Concells generals de la Unió Catalanista? Ja suposem que avans també ho sabíam, ja suposem que la excusa de *Jovenut* es un de tants sofismes de que 's valen pera seguir enganyant als que 'ls segueixen pero hem volgut contestar pera que ho sàpiguem els que de bona fe van enganyats al darrera d'aquesta colla d'avensats a la espanyola.

Y si combatem a la Unió no es pas, com els de *Jovenut* volen suposar, perquè apoyantse amb las Bases del Catalanisme accepta la llyta electoral, si no que l'hem combatuda perquè vulnerant aquellas Bases recomana y fa conxorxa amb el primer que amb el nom d'autonomista se presenta mal no 'n sàpiga de las idees ni un borrall.

Això és lo que *Jovenut* no 'ns desfará; y no hu desfará, no per las excusas de mal pagador que donan, si no perquè no tenen arguments, pera defensarse. És molt sencill dir que no volen disputas de vehinat (encara que amb això tenen rahó, perquè ells han demostrat no saber discutir de altre manera), es molt còmodo dir que no 'ns volen pendre en serio, lo difícil es defensarse, lo difícil es sentir fets que neguin las nostres afirmacions y com que analisant fets demostrarian la seva contradicció y posarian en evidencia la vergonyo-

sa girada de la Unió Catalanista, per això *prefereixen* no discutir.

Empero, si renuncian a la discussió, no renuncian al insult ni a las grosseries y, donant mostres de la seva falta d'educació, posan la contesta, no al nivell de disputa de vehinat, si no per sota l'escàndol de safreig, cosa propia dels que, ferits per las veritats que desde aquestas planas cantem, y no quedantlos altre recurs en defensa propia, espeternegan y cridan sense solta.

Feya temps que ho desitjavam poguerlos posar en evidencia a n'aquets *set-ciencies* que amb la capa de radicals y d'avensats y com si fossin uns elements de gran prestigi llensavan excomunion a dreta y esquerra, y tacavan honras y reputacions de personas dignissimas valentse del desvergonyiment que dona l'esser rich y tonto.

Diuen que no perdrán res als ulls dels seus llegidors no acceptant la controversia, y tenen molta de rahó, perquè periodísticament ja no 'ls queda res per perdre.

No acceptan la discussió perquè tenen por de la calumnia, arma que segons diuen els de *Jovenut* tenen prohibida, y pera demostrarho ens dedican un escrit esquitxat tot ell de termes *melodramàtics* en els que hi campeja la flor de la mes lògica argumentació: «*empeltats de la malura del esperit castila, cau de soletat de misèria y d'envejes hont van consumintse, amargantor del veri que vessen, que no esgrimeixen altres armas que la calumnia, que son muls, que tenen la conciencia feta ab aixamples, que son simples, que son barres, que l'ideal es l'ou com balla, els gegants y les tramples*» y tot per aquest istil acreditant la revista que es un fàstich.

Y dit això ¿que volen que 'ls diguem mes a n'aquets mal parlats? No podem pas posarnos al seu nivell, no tothom es hó ni tothom ne sab de dir grosseries.

Continuin, continuin fent *Jovenut*; val mes que tinguin una revista que no pas un automovil, lo menos aixís no fan tantas desgracias. Enlayrin als amichs pera després *reventarlos*; parlin forsa de qüestions socials y filosòfics perquè en aquets capítols las vulgaritats hi son mes dissimuladas; continuin tan *consequents* com fins ara en qüestions polítiques, y d'entant entant fassinse retratar pera posar el cliché en las planas de *Jovenut* que sempre fa mes *oru*, pero no parlin d'història perquè la seva sembla la de *don Crispín*.

Al cap y a la fi poden estar satisfets del seu *avens* ja que sempre es millor que s'entretinguin fent un periodich—que per inflat que sigui no passa d'esser una ignocentada—que no continuar com avans feyan, fent el pallaso pels escenaris representant *Tenorios y Maecos*.

Si haguessim de contestar a un periodich que amb el nom de *Progrés* (2) se publica a Barcelona y que sigui dit en veritat usa un llenguatge un xich *lliure* ens veuriam un bon tros apurats pera refutar la seva *argumentació*, tota vegada que no tothom serveix pera insultar sense com va ni com ve. Però com que tampoch estem disposats a callar davant dels que valentes de l'escàndol y de la mentida propagan falsatets qu'ells comensan per saber que ho son, procurarem desfer totas las afirmacions que fan, al objecte que 'ls que 'l llegeixen no tinguin un concepte equivocat de nosaltres, que segurament es lo que 's proposan els inspiradors del article de *Progrés*.

Diu aixís: «*No podem tolerar de cap modo, que'l sucesor d'aquell periodich que ab tanta fe electorera trevallava la candidatura de D. J. J. Permanyer, per Vilafranca, avuy fassi de autotelectoral ab pujos de pur.*»

¿No hu poden tolerar? Donchs haurán de tolerarho tan si volen com si no, perquè si espliquessin las cosas tal com son, sabrian que'n el primer número que sortí de *La Nació Catalana* després de las eleccions de Vilafranca, demostràrem la nostra fe electorera publicant un article que's titulava «*Un cop y prou*», y en el que déyam que may més pendriam part en cap llyta electoral, y aconsellàvam a la Unió que deixés pera sempre tals camins per perillous y negatius.

Y si a n'aquells temps el que es criu l'article de *Progrés* s'hagués preocupat del catalanisme, sabria que nosaltres la majoria dels que avuy fem LA DEVANtera éram contraris com avuy dels procediments electorals, y si secundàrem la campanya; fou única y ex-

clusivament perquè'l catalanisme's presentá a Vilafranca tal com marcan las nostras Assambleas, no com ara que la Unió recomana la candidatura del primer salta-marges que's presenta amb el nom d'autonomista.

Nosaltres som contraris del procediment electoral però tenim prou amplitud de criteri pera respectar als que de bona fe llyutin, y això hu demostràrem en las últimas eleccions de diputats á Corts fent constar que, en mitj de la colla de vividors que's presentavan, hi havia una persona que mereixia'l nostre respecte, tota vegada que cumpria estrictament amb la lley catalanista: aquesta persona era'l candidat per Girona senyor Cases.

Ja veu, donchs, que la nostra actitud es en extrem conseqüent, y que 'ls nostres actes s'ajustan a las nostras prédicas.

Y a continuació diu: «*No podem tolerar que's digui que La Renaixensa ha mort per no sostenir el criteri que li inspirá'l senyor Aldavert, puig lo senyor Aldavert essent director de La Renaixensa trevallava a só de bombo y platerets la candidatura de'n Valls y Vicens per Balaguer, y al ésser reptat per qui podia reptarlo, contestá que ELS DIRECTORS DE PERIÓDICHS TENEN MOLTS COMPROMISOS.*»

Si els de *Progrés* s'haguessin pres la molestia d'enterarse un xich de lo que diuen, sabrian que l'Aldavert quan deixá *La Renaixensa* pera encarregar la Societat Anònima, no torná a ocupar el càrrech de director.

Els han enterat malament a n'els de *Progrés*, y lo pitjor es que 'ls han fet fer un paper ridicol. Ja 'ls ho explicarem nosaltres lo que hi ha de cert; y consti que lo que nosaltres els direm ho podrán comprovar a totas horas. En cambi, lo que 'ls han dit aquells que no tenen prou esperit pera contestar de cara y fan sortir, com de costum, al primer ignocent que trovan, no podrán comprovarho en lloch, perquè es una solemne falsetat.

La veritat del fet es la següent: l'Aldavert, per amistat amb en Botet y Sisó—allavors director de *La Renaixensa*—consenti en cuydarse d'aquesta feyna mentres en Botet preparava a Girona el seu traslado definitiu a Barcelona. Empero l'Aldavert, al acceptarho, fou amb la condició de que ell no's cuydaria pera res de la crònica electoral, nombrant pera aquets treballs a un redactor especial. Com que allavors era'l període de bojeria electoral, en més d'una ocasió *La Renaixensa*, seguint las inspiracions de la Unió Catalanista, trevallá a só DE BOMBO Y PLATERETS totas las candidaturas autonomistas, sense que l'Aldavert hi tingués art ni part.

Ja veu, donchs, que l'han enganyat com a un xino els seus amichs que s'escandalizan del procedir de LA DEVANtera; ja veu, donchs, que aquella gent que desde *Progrés* diuen que CONEIXEN PROU PERA NO DUBTAR NE son una colla de calumniadors vulgars, incapassos de sostenir res cara a cara, y que sols serveixen pera fer quedar malament al qui estampa las sevas afirmacions.

Lo que nosaltres diem hu provarem, a totas horas; es ple de vida'n Botet pera preguntarli si es certa la nostra afirmació, y el mateix Valls y Vicens podria dirlos lo que per amistat l'hi deva l'Aldavert quan parlavan de la seva presentació pera diputat.

... ¡Y AL ESSER REPTAT PER QUI PODIA REPTARLO!! ¡Ay, santa ignocencia!! Qué més haurían volgut els que allavors tenian la Unió! d'aquí plora la criatura. Si l'Aldavert els hagués secundat els seus plans, com avans, fora ell l'hom mes sant de la terra.

Ja veuen qu'hem contestat tot lo que podia esser font d'equivocacions. Però l'article que 'ns dedica *Progrés* es molt llarch, y després de lo qu'hem copiat venen un seguit d'insults y de parauladas que de segur han sigut la satisfacció dels electorers que ambient sentiment han de llegir en LA DEVANtera las veritats que contem. Aquestas parauladas y aquets insults no 'ls volem contestar perquè tenim vergonya y 'ns repugna descendir a cert nivell. Mes amb tot entenguinho be els inspiradors del article de *Progrés*; continuarem la nostra campanya de posar en clar las cosas, y si creuen que hi ha alguna inexactitut, digninho y ho discutirem. Es aixís com se fan els adeptes, y no amb insults grollers y parauladas de mal gust.

No podíam anar en lloch mes que en aqueix periodich a vessar la fel que porten dintre; sabian que's distingia pel seu bon llenguatge y, educats com son, allà acudiren. Y pera que hu vegin, copiarém alguns trossets de

la propaganda de idees que fa Progrés, a fi de que'ls nostres llegidors se convincin del grau d'il·lustració que tenen.

Deya aixís «Progrés del 25 de maig de 1905, article que porta per nom «Vida».

«Malehim tots a l'hora lo jorn que sa mare va parirlos. Provemlosi d'un cop que per nostre sanch, no hi corre el bacillus podrit que de generació en generació envenenen y degenera la seva rassa.

«Diuem que morim! Y ens ho diuen els tisichs, els tuberculosos, els gangrenats, els sífilichs...

«Ens ha diu aquella rassa pobladora de Nàpols que repugna la cohabitació ab donas... Els estetas... Els impotents... Els tarats...»

Y no volem copiar mes, que prou hem embrutat aquesta plana. Y ara preguntem nosaltres: ¿que pot esperar-se d'un periòdic que fa la defensa del catalanisme amb aquesta forma?

Aquets son els defensors de l'actual criteri de la Unió Catalanista, y a n'ells han de recórrer quan volen defensarse.

¡Pobre Unió Catalanista!

Ara, més que may

Temps há, que's veu clarament, que dintre'l catalanisme s'hi ha ficat la bruixa.

El desgavell que en general s'hi nota, es innegable. ¿Quina es la causa d'aquet gran desballestament?

La política madrilenya. Aquesta política, malehida cent voltes per tots els diferents grups que avuy componen el catalanisme.

Si, senyors; aquesta, y no cap altra, es la única causa.

Si en las primeras elecciones de diputados á Cortes, en las que en nom del catalanisme anaren a las urnas els elements de La Veu de Catalunya portant per devantera la figura del Dr. Robert, no haguessin tingut la desgracia pera la veritable Causa Catalana, de sortirne victoriosos, avuy, aquesta seguiria com avans orientada y estaria molt més avensada de lo que's trova.

Y com que nosaltres, ja desd'aquell principi hem sigut sempre refractaris a introduir el catalanisme dintre aquet rutinari y desacreditat sistema, pera no posarlo al nivell de qualsevolga partit polítich espanyol; ara més que may, seguirem la nostra tasca, senyalant els camins perillosos als catalans de bona voluntat que, inconscientment, ajudan a la comensada obra destructora del catalanisme.

Y com qu'estem convensuts de lo que defensem, ara, més que may, ja que s'acostan eleccions, seguirem refermantnos en nostre radical criteri, defensantom a tota costa; encara que'ns insultin, encara que'ns befin, encara que'ns maltractin, encara que'ns reguin, encara que'ns escupin a la cara. Que tot això, menys lo darrer, ja ho han fet, els que no podian ferho.

JOAQUIM DELCLÓS y DOLS

Envers el «Paralelo»

QUANTAS vegadas m'havia mirat ab llàstima aquella colla d'obers que, desitjosos de descansar del treball de tota una setmana, es barrejaven, fins arribar a confondre's, ab la classe més baixa y depravada de la societat per entrar a esplayarse un ratet en una d'aquellas infectas y miserables barracas del «Paralelo», y no era per això sol que 'm feyan llàstima, sino perquè els hi veyia entrar amb un aire de tant-se-men-dona, que tot seguit s'endevinava que poca cosa hi havia allí dintre que 'ls interessés ni en lo més mínim; y ab el mateix posat que 'ls hi veyia entrar (si es que no se 'n descuydavan) d'una mena de manera que fins semblava que regatejessin els cops de mans a n' els pobres mimichs que 's cuydavan a matar fent sang y més sang per veure si podian arribar a interessar an aquell public que tant indiferent se 'ls mostrava; y quan algún actor o conjunt ho lograva, l'aplauso

era tant fret, que al sortir a saludar o al alsar el teló ja no se sentia el mes petit espetech de mans

Pero de mica en mica, aquell «Paralelo» d'avans es va transformant y continuará fentho fins haver fet una completa evolució. Lo que no era mes que un petit baluart de la mort y un palau de la bruticia y el fastich, ab quatre barracas fetas d'uns quants trossos de fusta y una mica d'estora per cobertora s'ha tornat una de las vias mes bonicas (dintre 'l seu genre) de la ciutat; ab edificis espayosos y construits a la moderna.

Mes en lo que s'ha operat un cambi mes radical ha estat en el públich que hi assisteix. Aneuhi y veureu an aquells mateixos obrers esperantse neguitosos a que acabin la última secció de pantomima pera poguer entrar a fruhir, a instruhirse y no a perdre 'l temps miserablement veyent crims, morts, assassinats y deshonras a cada cinch minuts. Prefereixen a tot lo demás el teatre catalá; han tastat la mel pura y no la volen falsificada.

Al revés de lo que molts se pensavan, aquet teatre ha obtingut una entrada triomfal al «Paralelo», y d'això n'havem de dar gracias als desinteressats empresaris del Saló Arnau, y al actor Sr. Saumell que á costa de lo que fos han volgut introduhirli. Si el fi que portava era artístich, patriòtic o econòmic, no ho sé; lo únich que 'ls hi puch dir es que, conscient o inconscientment, fan art y patria: instrueixen el poble, y aixó els catalans sempre 'ls hi tindrem que agrahir per els resultats que n'obtindrà Catalunya.

J. SANXO y FERRERONS

La crisis d'Hungria y el pretés separatisme

Ab aquest títul ha aparegut en Le Journal, un article que á continuació traduhim:

La crisis d'Hungria interessa a l'opinió estrangera desde 'l punt de vista de la influencia que pot exercir en la cohesió y la solidesa d'aquesta gran potencia anomenada Austria-Hungria, de la qual conservació es la consideraba necessaria per l'equilibri y la estabilitat d'Europa. Ab tot, es impossible comprendre res sense tenir una idea exacta de la naturalesa de las relaciones entre l'Hungria y l'Austria, y sense coneixer, al menys en sos fets mes sortints, la historia d'aquestas relaciones. Per no estar basadas en aquestes coneixements, la major part de las informacions extrangeras, no son exactas; y per la mateixa rahó, fins gent molt seria parla un xich a tort y a través cuan se tracta de cosas d'Hungria. No hi ha en aixó res d'extrany mes que el desembrás d'aquells que no temen treure conclusions, sens haverse pres la molestia de comprobar las premisas. Aquestas premisas, casi per tot arreu ignoradas, es de lo que ens será precís avans que tot, parlar al lector.

El regne d'Hungria es la mes antiga de las monarquias que existeixen a Europa. El seu primer rey fou coronat l'any 1000 de nostra era, ab la mateixa corona que fou posada al cap de Francisco-Joseph, el 8 de Juny de 1867. La constitució húngara, arriba en sos orígens als temps llegendaris. No ha sigut may codificada en una ley que la contingés entera, es desenrotllat, pel contrari, com la constitució inglesa per la acció espontánea del esperit nacional; com sa germana anglosaxona, es composa d'una tanda de lleys y de costums antigas y modernas

Cap a la fi del sigle XIII, la organizació dels poders publichs, está casi acabada. Un poder real molt eficas, el mes ben preparat dels poders monárquics a la 'Etat mitja, es troba al cap de munt; la representació nacional fundada, en vritat, en els privilegis d'una casta, pero una casta amplament oberta, nombrosa e igualitaria, posseheix una part del poder llegendari y exerceix una vigilancia casi parlamentaria sobre el poder executiu; las libertats locals, el self government, fundat en antigas tradicions, absorbeix un gran nombre de funcions governamentals. Els caracters essencials d'aquesta organizació s'han conservat fins als nostres dias; no hi ha hagut may solució de continuïtat en nostra creixensa constitucional; las interrupcions de fet, degudas a la violencia y a la opressió extrangeras, no s'hi tenen en compte; aquest gran principi de continuïtat legal, aquesta fortaleza irreductible del dret d'Hungria y de nostra existencia nacional, els ha sobreviscut sempre y ha acabat sempre per triomfar.

La constitució de la que acabo de ferne un croquis, tenia sens dupte, elements d'importació extrangera; las ideas generals de la 'Etat mitja, sobretot, las instituciones de Carlemanya, han exercit sobre d'ella una gran influencia. Mes, per aixó, te un caràcter ben original, quina nota mes sortint es la ausencia del feudalisme. Aquesta confusió de las funcions publicas ab el dret privat, que constitueix la esencia del feudalisme, aquest fraccionament de la sobiranía en nom de poders locals casi independents que n'es la consecuencia, no figura absolutament entre els principis de nostra organizació mitjeval, encare que trobin per qui o per allá algun detall degut a la influencia d'aquell. L'esperit del dret públich preval en las funcions publicas; la idea de l'Estat, el sentiment de la unitat nacional es desenrotllan desde els seus orígens. La Hungria te la organizació y la mentalitat d'un regne unificat y centralizat á una época en que las altres nacions d'Europa es dividian y subdividian sens parar. Posseeix, ab la unitat del dret, la concentració del poder, que sap combinar ab bonas garantias per la libertat política. Dech insistir, sobretot, en la particularitat de sa constitució en la que's revela l'incomparable esperit polítich de la nació, aixó es: la facultat d'adaptar sas instituciones a las exigencias de la seva situació entre els demás pobles. La concentració dels poders ens fan capassos de resistir á las empresas ambiciosas de vehins mes poderosos que nosaltres y de sostenir durant un sigle y mitj la embestida del turch. Per nosaltres, era aixó una condició d'existencia, per Europa un element de seguretat. Per aquest motiu, nostra constitució te algún dret a las simpatias del mon civilizat.

La qüestió de rassa no trenca la unitat nacional aixís constituída. Els conquistadors magyars, fundadors d'un Estat poderós en un punt en que la anarquia y el caos havian governat fins á sa arribada, no's fusionan a imitació d'altres conquistadors de la 'Etat mitja, Franchs, Wisigoths, Longobards, etc., ab las rasses que trovaren en el territori conquistat; no's produeix una nova rassa sortida d'una barreja entre vencedors y vensuts con s'ha produhit en altres paissos occidentals. En nostra patria, conquistadors e indigenas guardan la seva individualitat étnica. Pero la fusió's realisa en el camp del dret públich; els de las rasses conquistadas que s'ho mereixen son admesos en la classe privilegiada la que representa el poble legal; las maldats y la pobresa, pel contrari, en fa sortir gran nombre de magyars. Prompte desapareix la rassa com a factor de dret públich; no hi ha mes que la nació húngara una e indivisible, a la que's pertany, qualsevol que sia la llengua que's parla, massa homogénea, unitat política consolidada avuy per deu sigles d'història comú, pero fundada en sos principis desde'l comensament de la monarquia húngara. Es bo notar aquest fet capital cuan se parla de la qüestió de las nacionalitats, baix l'aspecte d'Hungria (1).

Organizada d'aquesta manera, entra Hungria a la época crítica dels sigles XV y XVI, en la que todas las constituciones mitjvals d'Europa desapareixen devant del poder absolut dels prínceps, per rahons que no es del cas venir a explicar aquí.

No mes la constitució inglesa y la constitució húngara, sobreviuen a aquesta desfeta general. Es precís, donchs, admetre que nostra constitució possebia un principi vital d'una energia extraordinaria y que la nació que ha sapigut crear una constitució tan original y tant robusta, que no te d'estar destinada a desapareixer ni a perdre sa individualitat en combinacions artificials. Aquesta nació ha nascut per viure independent. Ella vol en efecte serne y no somnia pas a renunciarli cuan en 1526, crida als Habsburg al seu trono. Aniquilada després de lluytas seculars per la forsa turca, Hungria cerca una aliansa permanent, y a aquest fi, fixa sas miradas en la dinastia mes poderosa d'Europa. Mes, desde'l primer moment, precisa la situació. Ferrán de Habsburg, será rey d'Hungria, com ho havian sigut Saint Etienne, Lluís d'Anjou, Matias Corvin; aixó es, que regnarà a Hungria segons la constitució, las lleys del país, que conservará la independencia y la individualitat nacional. Ferrán, accepta aquestas condiciones; ab la nova dinastia, Hungria permanecerá un regne independent, encare que'l seu rey governi en altres paissos. Aquest es el principi de nostras relaciones ab Austria, principi mantingut sempre per el país, regonegut en teoria per els reys de la

(1) Creyem que las anteriores afirmaciones de l'autor son un xich aventuradas.

nova dinastia, encara que procuressin sovint sustréu-reshi en principi. La idea de un imperi unificat que abranges els seus territoris, entre ells Hungría, burxarà continuament sa imaginació. Diferents vegades provaren de realitzarlas sense conseguir may altre cosa que convulsions y catàstrofes. Que s'hagi tingut aquest somni s'explica molt bé, lo que ja no ho és tant, es que s'hi persistís després d'una experiència de quatre sigles, lo que prova lo que es quimèrich y perillós.

La naturalesa de las relacions entre Hungría y Austria, tal com acabo de indicar ha sigut formalment definida per la célebre sanció pragmática de l'emperador Carles VI (Carles III com rey d'Hungría), acceptada a Hungría per els articles de lley I y II de l'any 1723. Aquestes lleys estableixen el dret de successió a la corona húngara seguint la ratlla femenina lo mateix que la masculina, de la mateixa manera que las lleys establertes a Austria; per aquesta conformitat, deurà regnar sempre'l mateix príncep en els dos païssos, en tant existeixi la ratlla investida del dret de successió; al mateix temps, Austria y Hungría, estableixen el dever de defensa mútua contra tota agressió exterior. Al costat de tot això, el mateix document ratifica d'una manera solemne la independència del regne d'Hungría, afirmació reproduïda en termes més explícits encare per la célebre lley X de l'any 1790-91. En res canvià la naturalesa d'aquestes relacions, quan Francisco I, prengué'l títol d'emperador d'Austria a la caygada del «Sant imperi romà»; donchs aquest nou títol no comprén pas Hungría, no està superposat, sino juxtaposat al títol de rey d'Hungría; indica una sobirania diferent en sa essencia, diferent en sas atribucions del rey d'Hungría, encara que aquestes dues sobiranías, aquestes dues personalitats del dret públich es trobin reunides en una mateixa persona física. Tampoch respecte a aquesta qüestió es canvià res en virtut del célebre compromís de 1867, que no es ni un origen de nous drets per Hungría, com alguns pretenen, ni una abdicació de la sobirania húngara, sino senzillament una de las nombrosas restauracions del dret públich húngar, que succeïren a epocas de usurpació y opressió. Aquest compromís ha procurat donar una forma precisa al deber de defensa mútua establert per la sanció pragmática, creant organs comuns a Austria y Hungría per la direcció dels assumptes estrangers y del exèrcit. La existencia d'aquests organs comuns no trenca pas la sobirania diferent y la independència dels dos païssos, del mateix mode que vos y jo podem tenir el mateix metje y el mateix advocat, sens per això, perdre nostra individualitat jurídica. Ab tot, aquestes institucions han fet néixer l'equivoche y d'aquí ha sortit la crisi actual.

COMTE ALBERT APPONGI,
Diputat del parlament húngar.

(Acabard).

Bibliografia

GRAMÁTICA PRECEPTIVA CATALANA, pel Dr. Marian Grandia, prevere.—Després de la *Gramática etimológica catalana* y de la *Fonética catalánsemitica* que han fet conèixer al Dr. Grandia per l'originalitat y aridesa ab que estudia l'origen de nostre llenguatge, acaba de publicar una *gramática preceptiva*, en la que, prescindint de raonaments, los quals se troven prou explanats en les esmentades obres, no's fa mes que donar les regles, clares y concises, que constitueixen l'art gramatical.

Fácilment se comprendrà que presentant sa gramática etimológica un sistema llenguístich nou, la seva Gramática preceptiva ha de partir del mateix principi, per lo tant, no podem comentar lo que en aquesta obra's deriva del sistema adoptat no havent parlat en aquestes columnes de l'obra anterior, que es la fonamental. Pero si podem ocupar-nos dels punts de vista generals, y en aquet sentit trovem en aytal llibre moltes coses bones, y també algunes de defectuoses, com es molt natural en el període tot just naixent en que's trova, conreu filològich de Catalunya.

Desvesantse del defecte general de les obres d'aquesta classe, no s'accontenta ab una forma dialectal determinada, sino que en les regles que dona té sempre en compte ls diversos dialectes de la llengua catalana, resultant per aquet concepte la més complerta de les gramàtiques fins avuy publicades. Entre les moltes co-

ses bones que conté, una de les que mes ens ha agradat—y això sol ja indica'l método científich que hi predomina—es l'introducció del locatiu en l'enumeració del casos de declinació que tradicionalment se consideren en les llengües romàniques. Pero si'l senyor Grandia s'ha decidit a respectar el cas locatiu, perque existeix ben marcat en llatí, en grec, en sanscrit y altres llengües originaries, ¿per qué no ha fet lo mateix ab l'instrumental, que té'l mateix dret que'l locatiu en la gramática històrich-comparativa? Si fa notar que l'idea de lloch o permanencia no pot incloure en el cas datiu resultant il·lògica la confusió del datiu y locatiu del sistema rutinari, ¿no hi ha rahó sobrada per distingir també les idees d'instrument y separació (ablatiu-instrumental), recordant que en les llengües primitives la flexió nominal distingia clarament aquets diferents casos?

No'ns fixem gayre en alguns punts que, si be difereixen del método més generalment seguit, no'ls volem comentar perque no afecten a lo essencial de la doctrina; tal succeeix, per exemple, ab la negació del pronom, que'l Dr. Grandia classifica ja entre'ls substantius, ja entre'ls adjectius; mes perque's veji lo aventurat y perillós d'aquesta classificació, n'hi ha prou en fixarse en la plana 104, hont posa com adjectiu determinatiu l'hi quan nosaltres, per mes que mirem y remirem, no hi sabem veure mes que un adverb de lloch equivalent a *allí* o *aquí*, y que ni tant sols el trovem comprés en la definició que del adjectiu dona la plana 74.

Pero lo que realment trovem digne d'esmena es la manera com sembla acceptar formes usuals evidentment vicioses. Quan se tracta de fer l'estudi d'una cosa, com per exemple al fer una gramática etimológica o poch o molt rahonada, es molt convenient recullir les coses tals com se troven, sorprendre, diguemho aixís, el llenguatge vivent en la boca popular pera ferne l'estudi que's requereix, passar-lo per l'alambich filològich y depurar-lo; mes una gramática preceptiva que no fa més que dar regles sense rahonarles, ha de presentar les formes gramaticals ja depurades, perque creyem que s'han de preceptuar bones regles, y no regles dolentes que desgraciadament prou se practiquen sense que ningú ho aconselli. Es veritat que, com que no s'ha estudiat encara ab tota perfecció científica la llengua catalana, no pot presentarse una gramática preceptiva perfecta; però al autor de la present obra li consta ben be que son vicioses el genitiu y datiu de *jo*, a *jo*, que admet en la plana 84, permés que faci constar que s'usa entre'l poble, aixís com deu saber que la preposició *de* pera formar els temps d'obligació (plana 169), es un castellanisme, perque en els textos anteriors del segle xv's trova invariablement *haber a*. El relatiu possessiu català equivalent al llatí *cuius*, *quorum*, *quorum*, s'usa avuy entre'ls escriptors d'una manera pessima, detestable; donchs, en lloch d'assenyalar el defecte y donar regles pera parlar ab correcció, l'autor d'aquesta gramática no fa més que dir (plana 110): «escriptors poch escrupulosos ab lo geni de la llengua donen forsa de relatiu possess a *quin*, *quina* concertant ab la cosa possehida.» Si'ls que cometen tant grossa incorrecció son poch escrupulosos ab lo geni de la llengua, ¿per qué publicar sense'ls deguts comentaris una practica viciosa, donant lloch a la propagació del mal exemple?

Fem aquesta indicació, perque'ns agradaria molt que quan mossen Grandia publiqui, com es d'esperar, un según volum dedicat a la sintaxis, s'abstingués de preceptuar lo que no sigui ben correcte y digne de posarse en practica.

La seva gramática preceptiva acabada de publicar ens ha semblat, ab tot y tenir naturals defectes, una de les millors que s'hajin publicat fins ara, pero si fes cas omís del exemple dels escriptors poch escrupulosos, encara'ns semblaria millor.

B. R.

NOVAS

L'obra filològica.—Com que son moltes les persones que voldrien col·laborar en el Diccionari que dirigeix el doctor Alcover, y no saben fixament la manera d'entendre les cédules, tots els qui's trovin en aquest cas, poden passar per la nostra Associació Popular (Escudellers Blancs, 8, 1er), qualsevol dia festiu de set a vuyt del vespre y se'ls darà ab molt de gust tantes explicacions com necessitin.

Certamens.—La *Revista Luliana*, ha organitzat un

certamen en que s'ofereixen 25 primes als millors treballs literaris sobre temes relatius a les doctrines den Ramón Lull. Poden enviarse'ls treballs fins al dia 30 de setembre de 1906, al secretari de l'Administració de la *Revista Luliana*, Angels, 22 y 24, Barcelona, qui facilitarà a les persones que ho desitjin cartells ab les ampliacions convenientes e indispensables pera tots los qui pensin pendre part en aqueix important certamen.

—S'ha publicat el veredict del jurat en el certamen de Palafrugell, segons el qual ha obtingut el premi de 500 pessetes de la poesia l.^a 71 *Les Cabelleres*, lema Callimachus; el premi de la prosa, consistent també en 500 pessetes, el n.º 77 *L'home bo*, lema Excelsior; el de 400 pessetes, destinat a la millor sardana s'ha partit entre'l n.º 46 *Eugenia*, lema Ideal y l.^a n.º 49 *Sar l'ana llarga*, lema Ti-ri-ri-ru, na-ra-na-ra; y l.^a de 400 pessetes ofert al millor aplech de cans-ons, el n.º 27 lema De la terra; haventse premiat ab 200 pessetes per accésit d'aquet darrer tema'l n.º 22. Se diu que han resultat premiats els autors senyors Gabriel Alomar, Pons y Pagés, y Lambert, respectivament.

—L'Agrupació catalanista de Sans *Los Segadors*, es una de les societats mes series del catalanisme, perque treballa poch y be. En tot l'any no se'n sent a parlar, pero al arribar la festa major, organisa un certamen literari y patriòtic que resulta sempre molt lluit. Enguany n'ha organitzat un en que s'ofereixen deu premis, devontse enviar les composicions en la forma acostumada al secretari de l'Agrupació, carrer de l'Espanya Industrial, 14, Sans, per tot el dia 10 del vinent agost.

—També l'Agrupació catalanista d'Olot, convoca al sisé certamen literari, que tindrà lloch per la festa major, fentse saber que'ls treballs serán admesos abans del dia 20 d'agost, en la forma que per aytals casos s'acostuma, en el domicili del secretari del jurat N^o Octavi Pell, carrer de Sant Tomàs, n.º 2, Olot.

Per l'Historia de Catalunya.—La segona serie dels cromos d'Historia de Catalunya, editats pel senyor Nicolau Miralles, se refereix als assumptes següents:

N.º 1.—En Berenguer lo Gran, conquesta de Mallorca, (any 1115).

N.º 2.—Prometatge del comte de Barcelona en Ramon Berenguer IV ab na Peronella d'Aragó, (1137).

N.º 3.—Conquesta de Mallorca pel rey en Jaume I, (1230).

N.º 4.—Lo Compromís de Ceps, (1412). Se venen al preu de 10 céntims la colecció, y son molt útils a l'educació infantil.

Associació protectora de l'Ensenyansa Catalana.—Lo distribuït en concepte de subvencions a les Escoles Catalanes, durant el mes de Juny, pròxim passat, per aquesta Associació, importa 260 pessetas.

S'admeten donatius en el domicili del secretari: Cadena, n.º 9, 1er, 2°, Barcelona.

Estudis Universitaris Catalans.—S'están imprimint, pera publicarse aviat, les conferències que per encàrrech d'aquesta entitat donà durant lo passat hivern en Joseph Pella y Forgas, sobre «Institucions Catalanes», en el local de la Federació Escolar Catalanista.

Col·legi de Santa Eulària.—Aquesta escola catalana pera noyes, dirigida pel l'illustrada professora Na Francesca Valmanya de Ferrer, celebrà molt lluhidament uns examens en que'l públich pogué apreciar los avenços de les alumnes, les quals respongueren sempre a to y oportunament, en totes les classes d'ensenyansa, a les preguntes que de les llistons les hi feren els professors senyors Arqué, Santamaria y Barbany, los qui, junt ab la senyora Valmanya, constituïen lo tribunal examinador. Seguidament se repartiren els premis, costejats per l'Associació Protectora de l'Ensenyansa Catalana.

Escola Catalana del Carrer de Moncada.—Demà dia 30 celebrará, ab motiu del repartiment de premis als alumnes, una sessió escolar en la que alternaràn ab diverses composicions musicals y literaries, alguns exercicis practcats pels propis alumnes sobre les ensenyansas que reben en aquell centre educatiu.

L'acte comensarà a les cinch de la tarda, en el local de «L'Eura», carrer de Cassador, 4, pral., 1.^a

Los directores d'aquet Col·legi, criden a tots los alumnes de les demés escoles de Barcelona, públiques y privades, a un curs de gramática catalana que's donarà en son estatge, carrer de Moncada, 31 y 33, 1.er

Nacionalisme belga.—El dia 18 del corrent mes de Juliol, al complir 75 anys de la proclamació de l'independencia de Bèlgica, aquell poble ha commemorat tant felis aniversari ab diversos actes, entre'ls quals sobresurtí una patriòtica pastoral dels bisbes belgues, que aquets dies ha reproduït la premsa.

PETITA CORRESPONDENCIA

J. A., Tarragona.—Li hem em enviat els llibres que novament demanava; no suposém ni podem suposar en vosté cap mala fe per lo del segell.

P. N., Barcelona.—Rebut 3 pessetes.

Establiment tipogràfic de Joseph ORTEGA.—S. Pau, 96.—Barcelona.